

SAŽETAK PRESUDE

D.A. I DRUGI PROTIV POLJSKE PRESUDA VIJEĆA OD 8. SRPNJA 2021. ZAHTJEV BR. 51246/17

U Poljskoj je postojala sustavna praksa onemogućavanja pristupa postupku odobrenja međunarodne zaštite i vraćanja stranaca koji dolaze iz Bjelorusije

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su sirijski državljani koji su pet puta pokušali prijeći poljsko-bjelorusku granicu na graničnom prijelazu Terespol. Svaki put su vraćeni s poljske granice uz obrazloženje da nisu imali nikakve dokumente koji bi im dopuštali ulazak u Poljsku i da nisu izjavili da su bili u opasnosti od progona u svojoj matičnoj državi, već su pokušavali emigrirati iz ekonomskih ili osobnih razloga. Taj zaključak unesen je u službene bilješke službenika granične policije na poljskom jeziku, koje podnositelji zahtjeva nisu potpisali. Prema navodima podnositelja zahtjeva, oni su svaki put izričito zatražili međunarodnu zaštitu, izjavili da dolaze iz Sirije koja je bila pogođena oružanim sukobom, da im je zbog neizvršavanja vojne obveze prijetila zatvorska kazna u trajanju od 15 godina u slučaju povratka u Siriju, te da su pripadali etničko-vjerskoj skupini Druzi koja je bila jedna od najproganjanijih manjinskih skupina u Siriji. Također su naveli da više nisu mogli ostati u Bjelorusiji gdje su studirali, jer su nedavno diplomirali, vize su im istekle i jer je bilo nemoguće dobiti međunarodnu zaštitu u toj državi. ESLJP je, sukladno Pravilu 39. Poslovnika Suda, donio privremenu mjeru zabranjujući da se podnositelji zahtjeva udalje u Bjelorusiju, ali su nadležna poljska tijela unatoč tome u dva navrata ponovno vratila podnositelje s poljske granice. U upravnom sporu, Regionalni upravni sud u Varšavi presudio je da su službenici granične policije trebali temeljitije ispitati podnositelje zahtjeva i da su njihovi razgovori trebali biti zabilježeni u obliku detaljnog zapisnika, a ne u obliku službenih bilješki iz kojih se nije moglo utvrditi jesu li podnositelji zahtjeva doista izrazili želju za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Punomoćnik podnositelja zahtjeva bezuspješno je uložio žalbu tvrdeći da je Regionalni upravni sud u Varšavi trebao zaključiti da su podnositelji zahtjeva podnijeli zahtjeve za međunarodnu zaštitu.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. i članak 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju, podnositelji zahtjeva prigovorili su da su im poljske vlasti u više navrata uskratile mogućnost podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, da njihova situacija nije razmatrana pojedinačno i da su bili žrtve opće politike poljske vlasti koja je imala za cilj smanjiti broj zahtjeva za azil u Poljskoj. Nadalje, pozivajući se na članke 13. i 34. Konvencije, podnositelji su tvrdili da tražitelji azila nisu imali na raspolaganju učinkovit pravni lijek protiv odluke o zabrani ulaska u Poljsku, te su prigovorili činjenici što su ih poljske vlasti vratile u Bjelorusiju, unatoč privremenoj mjeri ESLJP-a.

OCJENA ESLJP-a

Članak 3

Opća načela prema članku 3. Konvencije u vezi s udaljavanjem stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, ESLJP je iznio u predmetima *Ilias i Ahmed protiv Mađarske*¹ ([VV], st. 124. -) te *M.K. i drugi protiv Poljske*² (st. 166-173.). Sukladno tim načelima, protjerivanje, izručenje ili bilo koja druga mjera udaljavanja stranca može dovesti do odgovornosti države ugovornice prema članku 3. Konvencije, ako postoje razlozi za sumnju da će se pojedinac, u zemlji u koju se vraća, suočiti sa stvarnim rizikom od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne. Dakle, članak 3. Konvencije obuhvaća i obvezu nadležnih tijela države ugovornice prema kojoj ne smiju udaljiti stranca u zemlju u kojoj bi bio izložen stvarnom riziku postupanja protivnom tom članku. Procjena razloga za sumnju suočava li se pojedinac s takvim rizikom mora biti stroga i temeljita.

Kada se tražitelj azila protjeruje u treću zemlju, neovisno o tome je li ta zemlja članica EU ili ne te je li potpisnica Konvencije ili ne, postoji obveza temeljitog ispitivanja stvarnog rizika hoće li tražitelju azila u toj zemlji biti onemogućen pristup odgovarajućem postupku azila. Pored toga, mora se procijeniti i rizik od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije, primjerice zbog uvjeta u prihvatilištima za tražitelje azila u toj trećoj zemlji i drugih postupaka kojima vlasti te zemlje pribjegavaju ili ih toleriraju, a koja su očito suprotna načelima Konvencije (*M.S.S. protiv Belgije*, [VV], st. 353.)³.

Nacionalna tijela u postupcima za traženje azila moraju izvršiti vlastitu detaljnu procjenu dostupnosti i funkcioniranja sustava azila države primateljice i zaštitnih mjera koje ta država pruža u praksi, neovisno o pojedinačnim okolnostima koje iznose tražitelji azila. Ako se utvrdi da su postojeće zaštitne mjere u zemlji odredišta nedostatne, članak 3. implicira obvezu da se tražitelj azila ne smije udaljiti u tu zemlju (*Ilias i Ahmed*, st 134.).

ESLJP je već u predmetu *M.K. i drugi protiv Poljske* utvrdio da je u Poljskoj postojala sustavna praksa lažnog prikazivanja izjava tražitelja azila u službenim bilješkama koje su sastavljali službenici granične policije. Postojanje takve prakse dodatno je potkrijepljeno tvrdnjama Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice⁴ (vidi stavak 53. gore) te presudama domaćih upravnih

¹ Analiza presude dostupna je na [hrvatskom jeziku](#)

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

³ Presuda je dostupna na [hrvatskom jeziku](#)

⁴ UNHCR, kao umještač u ovom predmetu, istaknuo je da je poljsko zakonodavstvo bilo usklađeno s relevantnim međunarodnim pravom u pogledu zaštite prava tražitelja azila, ali je u praksi značajnom broju tražitelja azila na graničnom prijelazu Terespol proizvoljno uskraćen pristup postupku azila te su vraćeni u Bjelorusiju. UNHCR-u u relevantno vrijeme nije bio odobren pristup tranzitnoj zoni Terespolu. U razdoblju od svibnja 2016. do rujna 2017. UNHCR je zabilježio 182 telefonska poziva u kojima su pojedinci naveli da su izrazili namjeru tražiti međunarodnu zaštitu na poljsko-bjeloruskoj granici u Terespolu, ali im je unatoč tome odbijen pristup postupku azila te su po kratkom postupku vraćeni u Bjelorusiju. U tom razdoblju, UNHCR je primio i pisane izjave, intervencije i upite koji se odnose na 96 daljnjih slučajeva takvog uskraćivanja pristupa postupku azila.

sudova koji su smatrali da službenici granične policije nisu proveli odgovarajući dokazni postupak u predmetu podnositelja zahtjeva.

ESLJP nije mogao prihvatiti tvrdnju tužene države da podnositelji nisu predočili nikakve dokaze o postojanju opasnosti da će biti podvrgnuti postupanju protivnom članku 3. Konvencije u svojoj zemlji podrijetla. Naime, podnositelji su posjedovali pisane izjave da žele podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu, kao i poziv za izvršavanje vojne obveze u Siriji, koje dokumente su dostavili ESLJP-u uz zahtjev za određivanje privremene mjere. ESLJP nije smatrao vjerodostojnim da podnositelji ne bi te iste dokumente dostavili i službenicima granične policije. Osim toga, činjenica je da su podnositelji zahtjeva dostavili pismo poljskoj Vladi koje je sadržavalo razloge njihova straha od progona, te da je nevladina organizacija, u suradnji sa zastupnikom podnositelja zahtjeva, dostavila te informacije službenicima granične policije.

Sukladno postupovnim obvezama iz članka 3. Konvencije, poljska tijela bila su dužna procijeniti zahtjeve za međunarodnu zaštitu koju su podnijeli podnositelji zahtjeva, te su bila dužna pobrinuti se za njihovu sigurnost dopuštajući im da ostanu unutar poljske jurisdikcije sve dok njihove zahtjeve ne pregleda nadležno domaće tijelo. Opseg te obveze nije ovisio o tome jesu li podnositelji zahtjeva nosili dokumente koji im dopuštaju prijelaz poljske granice ili jesu li legalno primljeni na poljski teritorij na drugim osnovama, budući da je pravo zajamčeno člankom 3. Konvencije apsolutne prirode.

Vežano za tvrdnju Poljske da je postupala u skladu s pravnim obvezama koje proizlaze iz članstva u Europskoj uniji, ESLJP je istaknuo da odredbe prava EU⁵ jasno propisuju načelo zabrane vraćanja. Te odredbe obvezuju države da omogućue učinkovit pristup odgovarajućem postupku za preispitivanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i da pojedincima koji podnose zahtjeve za međunarodnu zaštitu osiguraju ostanak na njihovom teritoriju dok se ti zahtjevi ne razmotre.

Slijedom svega navedenog, činjenica da u pet navrata kada su podnositelji zahtjeva bili prisutni na poljskom graničnom prijelazu Terespol, nije pokrenut nikakav postupak preispitivanja njihovog zahtjeva za međunarodnom zaštitom i da su, unatoč riziku od lančanog protjerivanja, svaki put vraćeni u Bjelorusiju, predstavljala je povredu članka 3. Konvencije.

Članak 4. Protokola br. 4.

Svrha članka 4. Protokola br. 4 je spriječiti države da protjeraju strance prije nego su pojedinačno ispitale njihove osobne prilike, te im omogućile da iznesu svoje argumente protiv protjerivanja. Da bi se utvrdilo je li izvršeno dovoljno individualizirano ispitivanje, potrebno je razmotriti okolnosti svakog pojedinog slučaja i provjeriti jesu li nadležna tijela u odluci o

⁵ [Uredba \(EU\) 2016/399 Europskog Parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o Zakoniku Unije o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica](#) (Zakonik o schengenskim granicama) i [Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite](#).

protjerivanju stranca uzela u obzir njegovu specifičnu situaciju. Ujedno, mora se voditi računa o posebnim okolnostima protjerivanja i o "općem kontekstu u relevantno vrijeme" ([Gruzija protiv Rusije](#), st. 171).

ESLJP je već u gore navedenoj presudi *M.K. i drugi protiv Poljske* utvrdio da odluke o zabrani ulaska izdane na poljskom graničnom prijelazu Terespol te vraćanju stranaca s ovog prijelaza u Bjelorusiju, predstavljaju "protjerivanje" u smislu članka 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju. Tom presudom je utvrdio da je u relevantno vrijeme u Poljskoj postojala državna politika zabrane ulaska stranaca koji dolaze iz Bjelorusije, bez obzira radi li se o ekonomskim migrantima ili osobama koje su izrazile strah od progona u svojim zemljama podrijetla.

Iako su u ovom predmetu izdane pojedinačne odluke u odnosu na svakog podnositelja zahtjeva, one nisu pravilno odražavale razloge koje su podnositelji zahtjeva naveli kako bi opravdali svoj strah od progona u Siriji. Naime, službenici granične policije zanemarili su njihove izjave o namjeri podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Slijedom toga, navedene pojedinačne odluke nisu se temeljile na dovoljno individualiziranom ispitivanju okolnosti slučaja podnositelja zahtjeva.

Stoga je ESLJP utvrdio povredu članka 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju.

Članak 13.

ESLJP je presudio da žalba protiv odluke o zabrani ulaska te žalba upravnim sudovima nisu bili učinkoviti pravni lijekovi u smislu Konvencije jer nisu imali automatski suspenzivni učinak. Budući da poljska Vlada nije predočila nikakva druga pravna sredstva koja su mogla zadovoljiti kriterije iz članka 13. Konvencije, ESLJP je utvrdio povredu članka 13. u vezi s člankom 3. i člankom 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju.

Članak 34.

Privremene mjere predviđene Pravilom 39. Poslovnika suda određuju se u svrhu osiguranja učinkovitosti prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva zajamčenog člankom 34. Konvencije. Stoga, sukladno dobro utvrđenoj sudskoj praksi ESLJP-a, nepoštivanje privremenih mjera predstavlja povredu prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva ([Paladi protiv Moldavije](#) [VV], st. 88.).

Država protiv koje je određena privremena mjera ne može zamijeniti prosudbu ESLJP-a vlastitom prosudbom pri provjeri je li postojao stvarni rizik od neposredne i nepopravljive štete za podnositelja zahtjeva u trenutku kada je privremena mjera određena. Ako država posjeduje materijal za koji smatra da opravdava poništavanje privremene mjere, o tome treba obavijestiti ESLJP. Država također može u bilo kojem trenutku podnijeti zahtjev za ukidanje privremene mjere ([Paladi protiv Moldavije](#) [VV], st. 90.).

U ovom predmetu, unatoč postojanju privremene mjere, podnositelji zahtjeva su vraćeni s poljske granice čak dva puta nakon njenog izdavanja. Poljska vlada je osporavala legitimnost predmetne privremene mjere tvrdeći da za nju nije postojala dovoljna činjenična osnova i da su

ju podnositelji zahtjeva zlorabili kako bi prisilili službenike granične policije da ih prime u Poljsku. Poljska vlada se nastavila oslanjati na te argumente čak i nakon što je ESLJP odbacio njezine zahtjeve za ukidanjem privremene mjere.

Sukladno tome, ESLJP je presudio da Poljska nije ispunila svoje obveze prema članku 34. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

10.000 EUR na ime neimovinske štete svakom podnositelju

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.